

Literární časopisy

Únorové události se záhy výrazně dotkly i existujících kulturních a literárních periodik. Ta již v změněných podmínkách nefungovala jako média zprostředkovávající obraz diferencovaného kulturního života, ale propagovala komunistické představy o funkci umění, jež mělo vychovávat občana a podílet se na výstavbě socialismu. Tyto násilné zásahy vedly ve svých důsledcích k radikální unifikaci publikovaných názorů, lišících se často jen podle míry odbornosti autorů i předpokládaných adresátů. Ani polemická stanoviska nebývala formulována přímo, aby nenarušila zdání jednoty socialistické kultury, vycházející ze společného světonázorového východiska. Zejména na počátku padesátých let převládalo na stránkách periodik budovatelské nadšení spolu s adorací klasiků marxismu-leninismu a komunistických vůdců, což se projevovalo záplavou monotematických čísel věnovaných nejrůznějším výročím.

■ Ustavení nových tiskových poměrů

Organizační opatření, jež umožnila centralizaci a následnou kontrolu tisku, se ubírala dvěma směry. Nejprve došlo k zastavení, respektive radikální přeměně periodik publikujících před 25. únorem 1948 názory nesouznějící s komunistickou linií, poté byla budována nová struktura kulturních a literárních novin i časopisů. Takto vzniklá síť pak již zajišťovala plynulé prosazování představ KSČ.

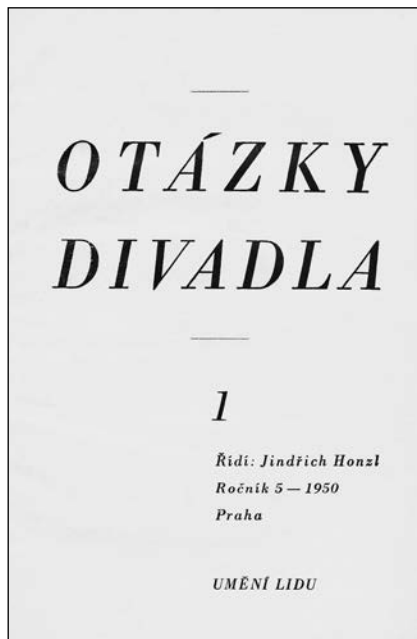
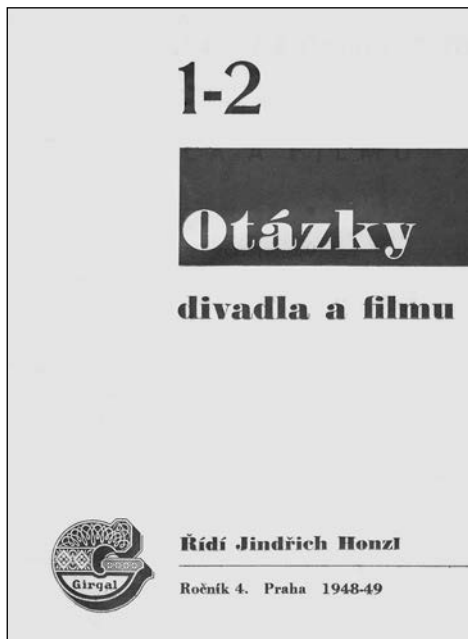
Akce proti nekomunistickému tisku začaly už 24. února 1948, kdy zaměstnanci tiskárny Orbis odmítli tisknout Svobodný zítřek; vzápětí byla narušena distribuce Lidové demokracie, Vývoje, Obzorů, Svobodných novin a Dneška. Opatření ministerstva informací, směřující k získání úplné kontroly nad vydávaným tiskem, brzy následovala. Řada těchto kroků vycházela z myšlenek, které se komunistická strana snažila uplatnit již v letech 1945–48. Už 12. března 1948 pověřila vláda ministra informací Václava Kopeckého, aby provedl revizi udělených povolení opravňujících vydávat periodický tisk. Kopecký splnil zadaný úkol do měsíce. Podle vyhlášky ministerstva informací ze dne 19. dubna mohl tiskař vyrobit časopis pouze v případě, že mu vydavatel předložil povolení k tisku potvrzené ministerstvem informací. Vedle toho směřoval k nastolení plné kontroly nad periodiky

zákon č. 123/1948 ze dne 5. května, na jehož základě byly znárodněny polygrafické podniky a hromadné sdělovací prostředky. K ještě radikálnějším krokům přistoupil komunistický mocenský aparát po květnových volbách do Národního shromáždění.

Vlastní zastavení (případně zásadní proměna) jednotlivých titulů probíhala rozličným způsobem. Jednu z cest ukázal případ Svobodných novin, které pod vedením Ferdinanda Peroutky vydávalo Sdružení kulturních organizací. Už 25. února doporučilo celozávodní shromáždění jako nového šéfredaktora komunistu Jana Drdu, člena akčního výboru Syndikátu českých spisovatelů. Ten pak noviny řídil podle stranických pokynů a spoluorganizoval převedení deníku pod Syndikát. Jiný osud potkal týdeníky Vývoj a Obzory, které jménem vedení lidové strany zastavili sami její představitelé Josef Plojhar a Alois Petr.

Výmluvný důkaz o nastupujících praktikách podaly poslední měsíce života Kritického měsíčníku, vydávaného v nakladatelství Fr. Borový. Odpovědný redaktor Václav Černý se po únoru 1948 svého podílu na realizaci časopisu dobrovolně vzdal, tím však jeho likvidaci nezabránil. Na podzim 1948, kdy nakladatelství Fr. Borový již bylo pod správou Syndikátu českých spisovatelů, dostal Václav Řezáč, který je řídil, z Kulturního a propagačního oddělení ÚV KSČ pokyn, na jehož základě existenci časopisu po vydání patnáctého čísla ukončil.

Obdobný průběh zřejmě mělo zastavení dalších kulturních a literárních periodik (v průběhu roku 1948 přestaly vycházet Akord, Archa, Sobota, Vyše-

Proměny typografie na přelomu 40. a 50. let

hrad) včetně těch, jež se proti komunistické linii nijak nevymezovaly (Čtenář, Divadelní zápisník, List Sdružení moravských spisovatelů, Listy, Kolo, Kytice). Proces likvidace probíhal i v roce 1949, kdy svou činnost musely ukončit redakce zbývajících časopisů nezapadajících do nově konstituované jednotné linie (kupř. Blok, Čti, Kvart, Knihkupec a nakladatel, Kulturní list, Naše doba, Růst, Středoškolák). V případě několika titulů (např. Dar, Lidová kultura, Literární noviny, Otázky divadla a filmu, Panorama) trval tento proces až do let 1950–51, kdy bylo definitivně znemožněno vydávání nakladatelských periodik.

Současně s postupnou likvidací „nepotřebných“ titulů budoval stranický a státní aparát byrokratické nástroje, jimiž si zajišťoval jednoznačné dodržování politicko-kulturní linie. Důležitou roli tu hrál především Pavlem Reimanem vedený tiskový odbor Kulturního a propagačního oddělení ÚV KSČ a spolu s ním ministerstvo informací. Mezi oběma institucemi existovaly četné kompetenční spory, které ale nepřekračovaly dané stranické intence. Na řízení literárního tisku měly účast též odborové organizace (svazy), podílející se na jmenování odpovědných pracovníků v redakcích. Názorovou unifikaci tisku zajišťoval zmíněný tiskový odbor ÚV KSČ, který šéfredaktory informoval o aktuálních oficiálních názorech a postojích stranického vedení i závazných směrnicích. V případě pochybností či nejistoty byli šéfredaktoři povinni dotazovat se tiskového odboru na správný výklad.

Koncem roku 1950 přistoupila stranická byrokracie k dalšímu opatření, jež mělo posílit její přímou kontrolu nad periodiky. Zavedla funkci tzv. dohlížecích redaktorů, jmenovaných tajemníky KSČ a sledujících časopis z hlediska ideové nezávadnosti. Definitivní krok zajišťující komunistickému režimu kontrolu novin a časopisů pak přineslo zřízení Hlavní správy tiskového dohledu v dubnu 1953, s níž byla do českého tisku, včetně literárního, zavedena regulérní předběžná cenzura. V průběhu několika let se fungování cenzurních mechanismů stabilizovalo. Vlastní zásahy se nejčastěji týkaly informací o zahraničním dění, ojediněle pak výběru vlastní beletristické tvorby.

■ Struktura kulturního tisku a její proměny

V pouónorovém období se podařilo uskutečnit představu, prosazovanou již po květnu 1945. Vydavatelem tisku tak mohly být vedle stran Národní fronty, státních orgánů a jednotné odborové organizace pouze centrální kulturní, hospodářské, sportovní a některé další instituce. Vzhledem k tomu, že jedinou odborovou organizací literátů se stal Syndikát českých spisovatelů, převzalo toto sdružení postupně vydávání většiny literárních periodik. Tato kompetence pak přešla od jara 1949 na nově vzniklý Svaz československých spisovatelů.

Vedle svazového tisku se na formování oficiální kulturní linie podílela také periodika vydávaná přímo Ústředním výborem KSČ, tedy deník RUDÉ PŘÁVO

a „týdeník pro kulturu a politiku“ **TVORBA** (1945–52). V období formování a první stabilizace komunistického režimu hrála důležitou roli především *Tvorba*, a to až do vnitrostranických čistek, po nichž bylo její vydávání počátkem roku 1952 zastaveno. V letech 1948–51 post šéfredaktora týdeníku zastával přední stranický ideolog Gustav Bareš. Publicistika uveřejňovaná v *Tvorbě* reprezentovala nejostřejší a nejradiálněji komunistický směr, nesený snahou posoudit (a často především odsoudit) dosavadní kulturní tradice. V *Tvorbě* publikovali čelní komunističtí funkcionáři (Pavel Reiman, Ladislav Štoll, Jiří Taufer aj.), vycházely tu články přehodnocující stav soudobé kultury a soudobého myšlení, ať již šlo o krásnou literaturu, literární vědu, lingvistiku, výtvarné umění, historiografii či jiné oblasti (kupř. stati Františka Buriánka, Jana Mukařovského, Jana Pachty, Václava Stejskala, Josefa Štefánka, Petra Sgalla, Františka Trávníčka). I v dobových poměrech vyčnívala radikální vystoupení mladých kritiků odsuzujících dědictví prvorepublikové avantgardy (Mojmír Grygar) a také „likvidační“ články, vykazující posuzované autory mimo rámec současného umění (stati tohoto charakteru publikovali zejména Jaromír Lang, Ivan Skála a Jan Štern).

Druhou linii komunistické kulturní politiky představoval obnovený čtrnáctideník **VAR** (1948–53), který začal v dubnu 1948 vycházet péčí Klubu realistické literatury v nakladatelství Melantrich (od roku 1950 byl vydavatelem časopisu Svaz československých spisovatelů). Tvářnost listu určoval rozhodujícím způsobem Zdeněk Nejedlý, jenž stejnojmenný časopis založil již ve dvacátých letech. Za redakci *Varu* odpovídal Václav Pekárek, který patřil spolu s Františkem Nečáskem k nejčastějším přispěvatelům. Většinu časopisu zaplňovaly stati Zdeňka Nejedlého, zpravidla jeho projevy či texty jiných veřejných vystoupení; na stránkách *Varu* vyšly všechny Nejedlého programové stati o podstatě socialistického umění, pokrokových domácích tradicích i o tvůrcích tuto tradici personifikujících (J. K. Tylovi, Aloisi Jiráskovi ad.). Profil časopisu doplňovala samostatná ediční řada *Knihovnička Varu*, přinášející rozsáhlejší studie o jednotlivých osobnostech a problémech. Výraznou složku *Varu* představovaly překlady klasiků i dobových autorit marxismu-leninismu (Karel Marx, Bedřich Engels, V. I. Lenin, J. V. Stalin, A. A. Ždanov), obvykle zaplňující rubriku *Dokumenty*. Vedle autorů starší a střední generace se kolem *Varu* soustředilo především několik mladých kritiků (Z. K. Slabý, Vladimír Dostál), polemicky vystupujících vůči radikálům z *Tvorby*. Postupem doby však *Var* vycházel stále nepravidelněji a stále častěji přinášel starší Nejedlého studie. Po Nejedlého 75. narozeninách v roce 1953 bylo jeho vydávání zastaveno.

V roce 1948 začala vycházet také **SMĚNA** (1948–53), časopis Kulturního kádru Svazu české mládeže. Své verše tu publikovali mladí svazáci, pro které bylo příznačné budovatelské nadšení. V kulturně-politickém měsíčníku se objevovaly především verše Pavla Kohouta, Karla Šiktance, Jana Šterna, Miroslava Červenky, Stanislava Neumanna a dalších. Časopis

poměrně pravidelně referoval též o činnosti pěveckých a tanečních souborů a zveřejňoval reportáže ze zahraničních cest.

Kromě těchto vyhraněných periodik vycházely po únoru 1948 ještě literární časopisy vydávané Syndikátem českých spisovatelů, který se snažil získat na tomto úseku dominantní roli. Svědčí o tom jeho postoj k plánovanému vzniku časopisu Únor, na jehož vydávání se usnesli mladí spisovatelé na dobříšské konferenci v březnu 1948. Argumentem proti jejich požadavku byl odkaz na dostatečný prostor pro tvůrčí realizaci v stávajících listech, zejména ve Svobodných novinách.

Funkci šéfredaktora Svobodných novin zastával Jan Drda, odpovědným zástupcem listu, který se ještě v průběhu roku 1948 vrátil k názvu LIDOVÉ NOVINY, byl Jaroslav Kovařík. Do deníku přispívali četní spisovatelé, přesto se ale redakci nepodařilo vtisknout listu výraznější profil, takže trpěly trvalým úbytkem čtenářů. V pravidelné příloze Kulturní neděle vycházely ukázky z původní tvorby a víceméně informativní recenze, značná pozornost se věnovala výročním „pokrokových“ osobností.

Vedle Lidových novin spadala od dubna 1948 pod správu jednotné spisovatelské organizace také KULTURNÍ POLITIKA (1945–49), kterou původně vydával Kruh přátel divadla E. F. Buriana. Informativní zaměření týdeníku se ve srovnání s předúnorovým obdobím podstatněji nezměnilo, začaly se v něm však objevovat ostřejší výpady proti starší generaci autorů, zejména Vítězslavu Nezvalovi. Podíl redaktorů na šíření tzv. protistranického pamfletu (→ s. 36, odd. *Politické a kulturní souvislosti*) byl i bezprostředním důvodem k zániku časopisu v září 1949, týdeník ovšem svou existenci skončil nikoli z důvodu politické nonkonformity, nýbrž v důsledku vnitrostranických půtek.

V letech 1951–52 se nabídka kulturních periodik v zásadě stabilizovala. Přestaly vycházet Tvorba a Směna, v roce 1953 i Var. Zanikl nakladatelský měsíčník Literární noviny i ztrátový deník Lidové noviny. Místo tohoto titulu začal Svaz československých spisovatelů vydávat LITERÁRNÍ NOVINY (1952–67).

Nový týdeník, jehož redakce se na počátku přihlásila k vzoru sovětského časopisu *Litěraturnaja gazeta*, začal v českém literárním životě brzy hrát ústřední úlohu, kterou si udržel až do konce šedesátých let. Prvním šéfredaktorem byl básník František Branislav, od roku 1954 převzal jeho funkci Jan Pilař, jenž v ní setrval až do roku 1959. O počátečním charakteru listu vypovídá jeho první podtitul „týdeník pro kulturněpolitické a umělecké otázky“, v němž se „umělecké“ problémy příznačně ocitly až na druhém místě. Vedle komentářů o aktuálním politickém dění domácím i zahraničním se na stránkách Literárních novin velice často referovalo o činnosti Svazu československých spisovatelů a jeho členů. Šlo především o akce typu Fučíkova odznaku, časté byly reportáže z prostředí továren či kolektivizovaného venkova. Významnou část zabíraly zprávy o nejrůznějších konferencích Svazu doplňované o podstatné

části hlavních referátů. Pro léta 1952 a 1953 byla typická častá kritika tzv. sektářství a vulgarizátorství, jež se z valné části odehrávala v rámci tzv. diskuse o poezii. Četné byly příspěvky literárněhistorického charakteru, související obvykle s výročím významných osobností. Umělecká kritika v Literárních novinách v podstatě formovala dobový průměr. Rozmanitost kritických osobností (Jiří Brabec, Miroslav Červenka, František Buriánek, Jiří Hájek, Jaroslav Janů, Antonín Jelínek, Milan Jungmann, Jan Kopecký, Sergej Machonin, Jan Petrmichl, Miroslav Petříček, Z. K. Slabý, František Vrba aj.) vypovídá, že se periodikum neomezovalo na jeden autorský okruh.

Ač se i v Literárních novinách projevilo během roku 1956 určité uvolnění, list jako celek nadále reprezentoval především oficiální linii Svazu československých spisovatelů, a tudíž v zásadě konformní část dobového uvažování o kulturní problematice. Z tohoto tónu vybočovaly pouze některé texty a tzv. filozofická diskuse (→ s. 58, odd. *Politické a kulturní souvislosti*).

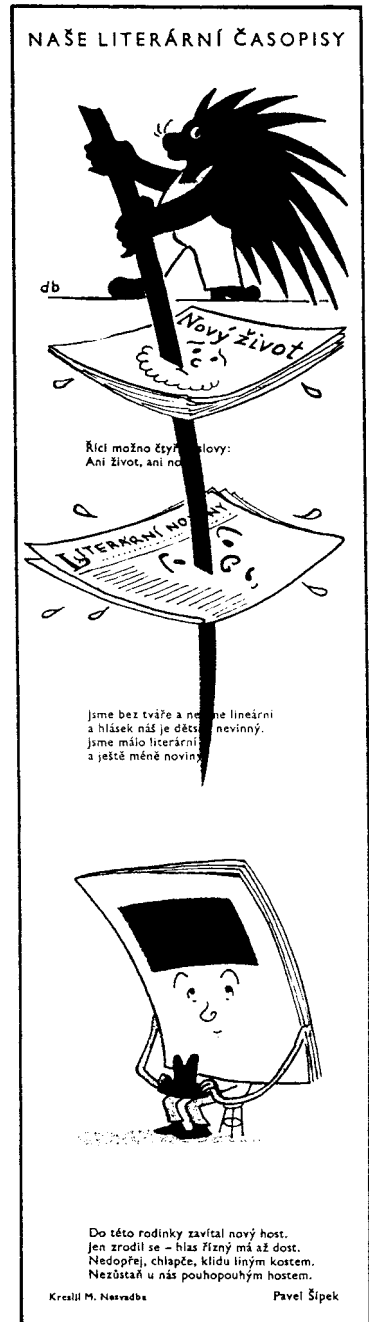
Dalším reprezentativním periodikem Svazu československých spisovatelů byl po celá padesátá léta vycházející měsíčník *Nový život* (1949–59), jehož šéfredaktoři se velmi rychle střídali. V roce 1949 měl časopis kolektivní vedení, odpovědnost za redakci nesl ovšem Milan Jariš, který byl i posledním šéfredaktorem listu v letech 1958–59. Mezitím zastávali tuto funkci J. V. Pleva, Jiří Taufer, Josef Rybák, František Branislav a Jaroslav Janů. Po celou dobu své existence tiskl *Nový život* ukázky ze soudobé tvorby (často prózy na pokračování) i delší programové a přehledové hodnotící stati věnované poezii, próze i literární kritice (např. stati Františka Buriánka, Milana Jungmanna, Sergeje Machonina a Jana Petrmichla). Do recenzní rubriky přispívali poměrně často Vladimír Dostál, Jaroslav Janů, Jan Kopecký, Miroslav Petříček, Michal Sedloň i jiní. Grafická úprava nevybočovala z tradice, převažovaly kresby a jen ojediněle se vyskytovaly reprodukce významných výtvarných prací. Od roku 1955 se zásluhou Jaroslava Janů začaly v *Novém životě* objevovat aktuální stati zásadního charakteru, kupříkladu studie Milana Kundery O sporech dědicích, pojednání Jana Grossmana O krizi v literatuře a též jeho recenze sbírek Milana Kundery, Eduarda Petišky a Jiřího Koláře.

Fenoménem druhé poloviny padesátých let se stal časopis *KVĚTEN* (1955–59). Začal vycházet jako měsíčník pro začínající autory a měl původně plnit obdobnou roli, již před únorem 1948 hrály *Studentský časopis* nebo *Středoškolač*. *Květen* tak ale vyhlížel jen zpočátku, kdy byl jeho šéfredaktorem Bohuslav Březovský. Během druhého ročníku se v periodiku prosadila skupina mladých autorů hlásících se k tzv. poezii všedního dne. Mezi „květnáky“ náležel i druhý šéfredaktor Jiří Šotola (ujal se funkce od sedmého čísla třetího ročníku). Mladí tvůrci kolem časopisu se vymykali tehdejší představě socialistické literatury již svou skupinovostí, pokládanou oficiálními kruhy za rušivý faktor. Snaha otevírat se novým tématům a všednímu životu se projevila v pestré skladbě časopisu, kupříkladu v bohaté a široce pojaté recenzní rubrice. Rovněž grafická

podoba Května, umocněná od třetího ročníku netradičním formátem, vybočovala z průměru dobové produkce (podíleli se na ní Zdenek Seydl, Jiří Balcar, Jan Kotík, Václav Sivko). Časté byly reprodukce výtvarných děl, fotografie a karikatury.

Mezi přispěvateli převažovali sympatizanti skupinového programu. Poezii zde nejčastěji zveřejňovali Josef Brukner, Miroslav Červenka, Miroslav Florian, Miroslav Holub, Milan Kundera, Karel Šiktanc, Jiří Šotola, prózu Ivan Klíma, Arnošt Lustig, Josef Nesvadba a Karel Ptáčník. Mnozí z těchto autorů, například Miroslav Červenka, zde publikovali i své literárněkritické statě a úvahy; časopis se ale otvíral i autorům, kteří stáli mimo skupinu či měli omezené možnosti publikování (Přemysl Blažiček, Josef Škvorecký, Jiří Kolář, Jan Grossman aj.). Signálem měnícího se pohledu na literaturu bylo rovněž otištění statí o tvůrcích, jež komunistická interpretace neřadila mezi pokrokové literáty, o Jiřím Ortenovi a Franzi Kafkovi.

Na stránkách Května se věnovala značná pozornost otázkám umělecké kritiky, a to nejen v oblasti literatury. Filmovou tvorbu doma i ve světě (zvláště italský neorealismus) sledoval Jaroslav Boček, o moderní hudbě psali Jiří Pilka, Ivan Vojtěch a Lubomír Dorůžka, ve výtvarné kritice se uplatňovali Petr Wittlich, Luboš Hlaváček a Josef Brukner, jemuž nebyla cizí ani kritika literární. Té se věnovali Jiří Brabec, Zdeněk Heřman, Karel Hrách, Jarmila Mourková, Milan Schulz či Antonín Jelínek. Vůdčí osobností kritické části časopisu se stal Josef Vohryzek, který byl velmi otevřený vůči nastupujícím podobám literatury, rychle se odpoutal od marxistických tezí a vstupoval do střetů s dogmatickým chápáním literatury, jež mu personifikovali lidé typu Ladislava Štolla, Jiřího Taura a především Jiřího Hájka.

Kresba Miloše Nesvadby s verši Pavla Šípka k založení časopisu Host do domu, Díkobraz 1954

Karikatura z obálky časopisu *Host do domu* k výměně šéfredaktorů mezi *Novým životem* a *Literárními novinami*, 1954

Stále zřetelnější nespokojenost s kritickou publicistikou Května vedla obhájce norem ideologicky pojatého umění k protiútokům. Ladislav Štoll začátkem roku 1959 na konferenci Svazu spisovatelů podrobil Květen ostré kritice, po níž následovala cenzura Vohryzkovy stati pojednávající mimo jiné kladně o Škvoreckého *Zbabělcích*. Přestože se redakce snažila časopis udržet řadou taktických ústupků a sebekritiky, v červnu 1959 byl spolu s *Novým životem* administrativně zastaven a místo obou těchto časopisů začal být vydáván nový časopis **PLAMEN** (1959–69), jehož šéfredaktorem byl příznačně jmenován Jiří Hájek. (Josef Vohryzek byl za svou publicistiku vyloučen z KSČ a propuštěn z Ústavu pro českou literaturu.)

Relativně uvolněnější atmosféře druhé poloviny padesátých let odpovídal rovněž měsíčník *Host do domu* (1954–70), vydávaný brněnskou pobočkou Svazu československých spisovatelů. Dlouholetým šéfredaktorem byl Bohumír Macák, předsedou redakční rady pak František Trávníček. Ačkoli periodikum oficiálně proklamovalo souznění s oficiální kulturní linií, fakticky od počátku své existence její limity narušovalo. Redaktor Ludvík Kundera (v *Hostu* působil v letech 1954 a 1955) připomněl Štollem odmítané dílo Halasovo a značný ohlas vyvolala Trefulkova kritika básní Pavla Kohouta. I když mezi přispěvateli časopisu dominovaly osoby spjaté s Moravou (Josef Kainar, Milan Kundera, Oldřich Mikulášek, Jan Skácel, Jaromír Tomeček), neměl *Host* pouze lokální význam, ale byl výrazným periodikem zabývajícím se i obecnějšími otázkami. Stálé místo na jeho stránkách nacházely překlady, na něž navazovala rubrika *Z cizích literatur*. V recenzní části se nejčastěji objevovaly příspěvky Olega Suse, Jana Trefulky, Artura Závodského, Jiřího Opelíka, Ludvíka Kundery, Zdeňka Kožmína, Vladimíra Justla, Josefa Hrabáka, Zdeňka Heřmana a Milana Blahynky. Nad dobový průměr vyčníval časopis grafickou úpravou, již oživovaly četné karikatury z pera Viléma Reichmanna (Jappy).

Škálu periodik rozšířil v roce 1957 týdeník **KULTURA** (1957–62), vydávaný pod patronací ministerstva školství a kultury v nakladatelství Orbis. Orientoval se na podobné publikum jako Literární noviny, byl však názorově otevřenější. Výtvarné umění zde bylo doménou Josefa Císařovského, filmovou rubriku koncepčně redigoval Jaroslav Boček a literaturu měl na starosti František Kautman. Pravidelně tu byly publikovány kritické stati Vladimíra Dostála, jenž působil v časopise jako externí redaktor, ale též Přemysla Blažíčka, Olega Suse, Josefa Vohryzka a Jiřího Opelíka.

V dubnu 1956 začal vycházet rovněž regionální kulturně-politický měsíčník **ČERVENÝ KVĚT** (1956–69), jehož vydavatelem byl Krajský národní výbor v Ostravě. Zpočátku však přinášel převážně ideově angažované příspěvky související s průmyslovým charakterem regionu.

Specifickou roli mezi kulturními periodiky sehrála revue **SVĚTOVÁ LITERATURA** (1956–96), jejíž založení odpovídalo duchu druhé poloviny padesátých let. Dvuměsíčník, jehož prvním šéfredaktorem byl Jan Řezáč, vydávalo Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění. Jeho cílem bylo zprostředkovat hlubší poznání zahraničních literatur, proto přinášel původní překlady všech beletristických žánrů, informace o zahraničním dění i recenze knižních novinek. Revue se neomezovala pouze na oblast tzv. socialistických literatur, nýbrž programově seznamovala českou kulturu a čtenáře se soudobými trendy v západní kultuře.

■ Literárněvědné časopisy

Méně aktuální charakter měly vědecké a odborné časopisy věnované specializovaným oblastem literárního a jazykového bádání. Také v této relativně úzké sféře se po únoru 1948, a zvláště v souvislosti se založením Československé akademie věd, ustavovalo nové spektrum. Ačkoli se po únorovém převratu téměř všechna vědecká periodika proklamativně přihlásila k marxistické metodologii, stala se některá z nich terčem kritiky. Na **SLOVESNOU VĚDU** (1947–52), redigovanou Albertem Pražákem a J. B. Čapkem, v roce 1951 na stránkách *Tvorby* ostře zaútočil Václav Stejskal. Ve své stati obvinil redakci, že neplní úkoly nové literární vědy a setrvává na pozitivistickém přístupu. Během roku pak byla existence časopisu ukončena.

Jeho úkoly pro literárněvědnou bohemistiku měla začít plnit **ČESKÁ LITERATURA**, vydávaná od roku 1953 Ústavem pro českou literaturu ČSAV a tvořící součást široké škály centrálních vědeckých periodik, jejichž existenci garantovala nová akademie. Vedoucím redaktorem České literatury byl až do roku 1959 Jan Mukařovský (redakční radu tvořili Josef Hrabák, Karel Krejčí a Felix Vodička, na postu tajemníka rady se vystřídali Josef Polák a Květa Homolová). V počátečních letech dominovalo na stránkách časopisu marxistické pojetí

literární vědy, inspirované sovětskou odbornou produkcí. Příznačné pro ně bylo chápání tzv. lidovosti jako měřítka hodnoty literárního díla. Autory převážné části příspěvků byli pracovníci Ústavu pro českou literaturu, mimo jiné i proto, že témata jednotlivých studií obvykle souvisela s kolektivními úkoly pracoviště, především chystanými čtyřsvazkovými Dějinami české literatury. Postupně se zvyšovala úroveň recenzní rubriky, v níž se po roce 1955 pozvolna objevovaly příspěvky kritizující přetrvávající schematismus v některých literárněhistorických monografiích.

Podobným vývojem prošel časopis SLOVO A SLOVESNOST, orgán Pražského lingvistického kroužku, obnovený roku 1947. Zde se schematicke pojetí marxismu projevilo nejdříve zájmem o tzv. nové učení Nikolaje Marra, později pak v četných referátech věnovaných Stalinovým statím o jazyce. Dříve než v oblasti literární vědy se na stránkách periodika objevil opětovný zájem o problémy rozpracované pražským strukturalismem, zvláště ve studiích o stylu a stylistice. Časopis NAŠE ŘEČ si pak v podstatě udržel svůj dřívější charakter, tedy orientaci na otázky užívání českého jazyka v široce pojímané praxi. Od roku 1953 vydával obě periodika Ústav pro jazyk český ČSAV.

Nejméně se vliv dobové ideologie promítl do LISTŮ FILOLOGICKÝCH, orientovaných na relativně úzký okruh čtenářů a obnovených roku 1953 Kabinetem pro studia řecká, římská a latinská ČSAV. Vedle statí věnovaných latinské a starořecké problematice tu byly zveřejňovány bohemistické příspěvky zabývající se středověkou a raněnovověkou tematikou. Proměnou prošlo i další tradiční periodikum, v roce 1953 obnovený ČASOPIS PRO MODERNÍ FILOLOGII (1953–62), který se začal specializovat na oblast neslovanských literatur a jehož vydávání převzal Kabinet pro moderní filologii ČSAV. Naopak časopis SLAVIA, vycházející péčí Slovanského ústavu, zůstal věrný tradičnímu zájmu, posílenému o aktuální aspekt politického spolenectví slovanských států a kultur.